

Walter SALKOVIĆ

ČUVARICA MUZEJA OVČARSTVA ■ NEOBIČNA ŽIVOTNA PRIČA ZAGREPČANKE TEE DE BOTH

Nakon 20 godina Londona, novi život uz vunu i Lubenice

Kreativnoj Zagrepčanki s dugogodišnjim stažom u jednoj engleskoj izdavačkoj kući i nikad ispunjenom željom da bude lutkarica, filcanje vune posve je promijenilo život i dovelo je u Lubenice. Protekla dva ljeta doslovno je živjela u tamošnjem muzeju, a njene vunene ovčice i ostale figurice postale su pravi hit

Walter SALKOVIĆ

Muzej ovčarstva u Lubenicama na otoku Cresu nije uobičajeni hram kulture, velebno zdanje s prostranim dvoranama i strogim kustosima. Iako je smješten u »dvoru«, kako ga zovu mještani, u stvari se radi o nekadašnjoj »popovskoj kući« u kojoj je živio župnik dok su Lubenice imale stalnog svećenika. Prostorom se koristi Ruralna otočna grupa – Muzej ovčarstva koja je 2008. go-

dine započela s projektom bilježenja i očuvanja tradicijskog ovčarstva, te su uspjeli povijest te nekada najvažnije otočne gospodarske djelatnosti pretočiti u zanimljivu multimedijску izložbu. Započeli su s fotografijama, a do danas je prikupljeno mnoštvo izvornih predmeta, izrađeno više replika, snimljeno nekoliko zvučnih zapisa i filmova, a izdane su i razne knjižice.

Neobičan muzej privlači isto takve ljude. Protekla dva ljeta u njemu je dužnost čuvarice obavljala Tea de Both,

Zagrepčanka koji je velik dio života provela u Engleskoj i na kraju se zaljubila u Lubenice. Tea je doista čuvarica tog muzeja, a ne samo kustosica koja »odradi« osam radnih sati, jer je u njemu boravila 24 sata dnevno, a vrata su posjetiteljima bila zatvorena samo dok je spavala.

– Posjetitelj sam imala čak dok sam si kuhala ručak u pokrajnjoj prostoriji, a kad bih im pustila film znala sam da imam dovoljno vremena da objedujem, izjava je koja najbolje opisuje povezanost Tee i

muzeja i njezinu posvećenost poslu kojeg se prihvatila.

A da u lubeničkom muzeju nije jednostavno živjeti, govori i činjenica da od uobičajenih komunalnih sadržaja današnjice raspolaže strujom, ali ne i tekućom vodom.

– Problem je što nemamo vodu, pa sam svako jutro išla do javne »špine« na pijaci po vodu. To je u redu kad je ljeto, ali kad zahladi nije više ugodno. Koristimo i vodu iz bunara, ali to nije za svakog, treba imati malo robinzonskog duha, objašnjava Tea kako se snala-

zila bez pogodnosti koju danas smatramo uobičajenom.

Htjela u lutkare

Sve moguće blagodati imala je dok je živjela u Londonu, u koji je dospjela 1989. godine s namjerom da završi lutkarski tečaj i vrati se u Zagreb gdje je željela raditi u kazalištu lutaka.

– No došla je 1991. godina, obitelj i prijatelji su me uvjerali da se ne vraćam nego da ostanem u Londonu. Radila sam razne stvari, imala štand na Greenwichu i na drugim

lokacijama te prodavala svoje kreacije, ali teško je biti i umjetnik i biznismen. Zato sam završila informatički tečaj i dobila posao u jednoj izdavačkoj kući. U toj sam djelatnosti napredovala do funkcije produkcijskog koordinatora, no takav život u Londonu je ubio moju kreativnost. Nakon 20 godina Engleske vratila sam se u Zagreb i ponovno počela tražiti način kako da se izrazim, opisuje Tea svoje englesko iskustvo.

» str. 2 i 3

Nakon 20 godina Londona, novi život uz vunu i Lubenice

▶▶ Nastavak sa str. 1

Povratak u Hrvatsku, u vrijeme gospodarske krize, nije se pokazao najboljim odabirom. Dijelila je sudbinu mnogih Hrvata: posao je teško nalazila, bio bi loše plaćen ili čak nije mjesecima dobila zasluženu plaću. Počela je razmišljati o povratku u Englesku.

– S takvim mislima upalim televizor, koji inače ne gledam, i vidim priču o nekoj ženi s Cresa koja radi s vunom. Bila je to Vesna Jakić. Do tada nisam imala nikakvog doticaja s vunom, a više od 20 godina nisam se bavila kreativnim radom. Nisam imala pojma što je to filcanje, ali sam iste večeri počela istraživati o čemu se radi. Put me doveo do udruge Ozana i njihovih tečaja filcanja. Uključila sam se u tečajeve, počela volontirati u udruzi, bio je to najbolji potez koji sam napravila, sa žarom u očima pripovijeda Tea.

Naučila je filcati, a nakon toga i sama počela nabavljati

TV SUSRET S FILCANJEM

Bez posla, s mislima o povratku u London, upalim televizor, koji inače ne gledam, i vidim priču o ženi s Cresa koja radi s vunom. Bila je to Vesna Jakić. Nisam imala pojma što je to filcanje, ali sam iste večeri počela istraživati o čemu se radi

ti vunu, istraživati, izradivati torbice, nakit, razne figurice. Još se tražila u vlastitom kreativnom izričaju kad je sa svojim rukotvorinama prvi put sudjelovala na sajmu u zagrebačkom Studentskom centru. Tu se dogodio još jedan za nju jako važan susret, jedan od onih koji mijenjaju živote.

Sudbinski susret

– Tamo je bila jedna gospođa s prekrasnim torbama i cvijećem od vune, izložila je čak i vunenu haljinu, nešto doista posebno. I dolazi ta gospođa do mene, gleda moje radove i započnemo priču o tome kako radimo, odakle smo, tko smo. Ona se predstavi riječima: »Ja sam Vesna Jakić iz udruge Ruta«. Na to sam joj se doslovno naklonila i rekla da je ona razlog zbog kojeg sam ostala u Hrvatskoj, opisuje Tea svoj

Čuvarica Muzeja ovčarstva u ljetnom periodu – Tea de Both

Trodimenzionalna slika s vunanim ribicama

prvi susret s Vesnom Jakić, svojim »vunanim guruom«, kako je naziva.

Nastalo je tada jedno prekrasno prijateljstvo, a preko Vesne Tea je došla i do Lubenice, na prvi Festival vune 2014. godine.

– Prve godine sam izlagala

rukotvorine, a sljedeće sam vodila radionicu na kojoj sam prezentirala svoju tehniku rada s iglicama. U Lubenicama smo 2016. predstavili fotomonografiju Hommage vuni. Nakon promocije sjedila sam u dvorištu, ispod stabla, i rekla sa-

moj sebi »Joj kako bih ja tu htjela malo duže ostati, slušati tišinu«, poželjela je Tea kao što vjerojatno kažu, ili barem pomisle, mnogi koji dođu u Lubenice. No, za razliku od njih koji se (pre)brzo vrata svojim kućama, Tei se želja ispunila.

– Mjesec dana kasnije nazove me Mario Šlosar iz Muzeja ovčarstva i požali mi se da ne može naći osobu koja

OVČICE HIT

Moram osmisliti sustav kako napraviti što više ovčica do idućeg ljeta jer to je bio pravi hit. Jedva sam ih uspijevala napraviti koliko ih se tražilo

Ovčice koje Tea izrađuje od vune cresa ovce – najtraženije

MALI BOTANIČKI VRT BIO BI PRAVI RAJ NA ZEMLJI

Bilo bi lijepo kad bi se u našem prostranom dvorištu uredio mali botanički vrt s creskim biljem. Ja sam nešto malo posadila, mentu i neven, ali ne razumijem se puno u to. Ima tu već lavande, smilja, ružmarina, ali kad bi se tome posvetilo malo više vremena i netko stručan to osmislio i označio, vjerujem da bi to bilo jako zanimljivo posjetiteljima. Pravi raj na zemlji, daleko od ceste i prometa automobila.

Filcanje vune posve je promijenilo moj život

A gdje je akvarij?

Grebeni za češljanje vune

bi radila u Muzeju. U stvari me samo pitao znam li nekoga za taj posao, a ja sam odgovorila da moram razmisliti. Čim sam odložila telefon shvatila sam što me pitao i pet minuta kasnije sam ga nazvala. Samo sam mu rekla: »Ako može sa mnom doći moj pas, ja se pakiram i dolazim za par dana!«

Pomama za ovčicama

Tako je i bilo. Prve sezone Tea je u Lubenicama provela tri mjeseca, a ove godine čak pet mjeseci, od svibnja do listopada. Kako posjetitelji u Lubenice dolaze preko cijelog dana, uvijek je bilo teško

naći osobu ili osobe koje bi u muzeju bile stalno. Od Teinog dolaska Muzej radi praktički svakodnevno i to non-stop. Posjetiteljima pokazuje i objasniti što se sve nap-

UBIJENA KREATIVNOST

Život u Londonu ubio je moju kreativnost. Nakon 20 godina Engleske vratila sam se u Zagreb i ponovno počela tražiti način kako da se izrazim

lazi u Muzeju, pusti im film, ponudi kupnju raznih publikacija ili suvenira. Među njima su najtraženije ovčice koje Tea izrađuje od vune creske ovce koju čiste i obrađuju Romano Faganel i Marijan Diklić, dvojica njezinih kolega zaduženih za izložbeni prostor Ruralne otočne grupe smještenih u staroj lubeničkoj školi.

Osim ovčica, pažnju posjetitelja privlače i njezini radovi koji nemaju puno veze s Lubenicama. Radi se o vrlo atraktivnim vunenim maskama vuka i medvjeda koje svi žele isprobati. Jedna grupa Austrijanaca čak je u tim maskama vježbala jogu u vrtu Muzeja. Te je maske Tea kreirala za jedan projekt zagrebačkog zoološkog vrta, napravila je i lava i majmuna, ali taj dio njezine produkcije morat će pričekati neka druga vremena jer su sada u njezinom fokusu Lubenice. Uostalom, ljudi stalno dolaze u muzej i jedva stiže proizvesti dovoljno ovčica koje se najbolje prodaju.

– Ima dana kad je u muzeju prava gužva. Bilo je trenutaka kad nisam mogla povjerovati koliko je ljudi stalo u muzej, jedna ekipa je na katu gledala film, a druga guma sam objašnjavala postav koji se nalazi u prizemlju. Usprikos gužvi, stvarno sam uživala u tim kontaktima jer u Lubenice dolaze ljudi iz cijelog svijeta, sve ono što sam imala u Londonu, dolazi mi ovdje, susrećem ljude iz Australije, Novog Zelanda, Engleske, Španjolske, Francuza je sve više, kaže Tea i usput napominje najveći problem na koji se žale mnogi putnici, a to je loša pristupna cesta i neuređeno parkirište.

Atraktivne maske vuka i medvjeda svi žele isprobati

Osim gostiju sa svih strana svijeta, muzej je dobro prihvatilo i lokalno stanovništvo, oni malobrojni Lubeničani koji su još ostali u svom rodnom mjestu.

Osvojila i Lubeničane

– Sa stanovnicima Lubenica imam prekrasno iskustvo. Sigurno im je bilo čudno kad sam došla, em sam cura recimo srednjih godina, em sam Zagrepčanka, em imam neobičnog psa po imenu Fibi. Ali već prošlog ljeta jedna mi je nonica donijela pekmez, a Silvano i Biljana med. Ove godine, kad je čuo da odlazim, Dinko mi je donio bocu vina, kad sam se pozdravljala s tetom Kristom isto mi je nešto darovala. A i ja sam svakom od njih ostavila neku sitnicu koju sam napravila. Primjerice, Cvetko mi je popravio auto kad sam imala problema, pa sam mu kao znak zahvalnosti darovala ovčicu punjenu lavandom. Beskrajno sam zahvalna svim tim ljudima. Malo je teško doći do njihovog srca, ali kad su vidjeli da je moj život pod kontrolom i stabilan, a da moj pas ne juri bez nadzora, polako smo se zbližili. Pa još kad čuju ljude kako pričaju da je lijepo u muzeju, vide da se djeca smiju, a posjetitelji odlaze sretni, među nama vlada jedna pozitivna energija. Posebno mi je drago kad Lubeničanima preko ljeta dođe rodbina iz dalekih krajeva pa ih ponosno dovedu u muzej i pokažu im što tu ima, opisuje Tea svoj odnos s domaćima.

Zima u Zagrebu

Kad ovaj tekst stigne u ruke čitatelja, Tea de Both već

USLIŠANA ŽELJA

Nakon promocije fotomonografije Hommage vuni sjedila sam u dvorištu, ispod stabla, i rekla samoj sebi »Joj kako bih ja tu htjela malo duže ostati, slušati tišinu«. I nakon mjesec dana nazove me Mario Šlosar

će se srediti od »kampiranja« u Lubenicama i udobno smještena u svom zagrebačkom stanu raditi ono što najviše voli – figurice životinja od vune. Zadnjeg dana u Lubenicama s radošću je govorila o svom povratku u metropolu.

OD FOTOGRAFIJE DO FIGURICE

Čeka me nekoliko fotografija kućnih ljubimaca koje mi šalju ljudi iz cijelog svijeta i onda ja pomoću tih fotografija izrađujem figurice od vune. To je moj brend koji nudim na internetu i pokazao se kao izvrstan poklon, a mnogi ih izrađuju i kao uspomenu na svoje ljubimce kojih više nema.

– Imam puno novih ideja i ipak se veselim doći Zagreb kako bih mogla na miru raditi. Iz Lubenica ću ponijeti prekrasnu cresku vunu tako da imam dosta sirovine za cijelu zimu. Moram osmisliti sustav kako napraviti što više ovčica do sljedećeg ljeta jer to je bio pravi hit. Jedva sam uspijevala napraviti figurica koliko ih se tražilo, ovog ljeta to je bio najljepši suvenir iz Lubenica, opisuje Tea planove za zimu, a ima i ideja kako u budućnosti obogatiti ponudu Muzeja ovčarstva.

– Jedan fotograf iz Istre koji nas je posjetio proteklog ljeta rekao je da u svom vrtu imamo najljepše drvo u Lubenicama. Ispod njega posjetitelji vole sjesti jer ima hladu i za najvećih vrućina, a oko njega bi se mogao, bez puno troškova, urediti mali botanički vrt, glasno razmišlja Tea koja smatra da je to pravi put razvoja Muzeja ovčarstva, dok ideje o uvođenju interaktivnih sadržaja i visoke tehnologije smatra teško izvedivima bez velikih investicija jer je zgrada vlažna i bez vodovodnih instalacija.

U takvu, pomalo vlažnu zgradu, bez vode i suvremenih pogodnosti, ali među tople ljude u Lubenicama, Tea de Both planira se vratiti i sljedeće godine, a sa sobom će dovesti svoju Fibi i cijelo stado vunenih ovčica koje će dočekivati neke nove posjetitelje. Pričat će im priče o tome što je nekad ovca značila otočanima i pokazati im što su sve sačuvali u Muzeju ovčarstva smještenom u skromnom lubeničkom »dvoru«.

Od Teinog dolaska, Muzej radi praktički svakodnevno i to non-stop

Ruralna otočna grupa Muzej ovčarstva

Šet. 20 travnja 1, 51557 Cres
098/904-7425; 091/505-9623
info@muzejovcarstva.org
www.muzejovcarstva.org